

EVROPSKI PARLAMENT

2004

2009

Dokument zasedanja

A6-0234/2009

3.4.2009

POROČILO

s predlogom priporočila Evropskega parlamenta Svetu o neširjenju jedrskega orožja in prihodnosti Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja (2008/2324(INI))

Odbor za zunanje zadeve

Poročevalka: Angelika Beer

VSEBINA

Stran

PREDLOG PRIPOROČILA EVROPSKEGA PARLAMENTA SVETU	3
OBRAZLOŽITEV.....	8
PREDLOG PRIPOROČILA (B6 0421/2008)	15
IZID KONČNEGA GLASOVANJA V ODBORU.....	15

PREDLOG PRIPOROČILA EVROPSKEGA PARLAMENTA SVETU

o neširjenju jedrskega orožja in prihodnosti Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja (2008/2324(INI))

Evropski parlament,

- ob upoštevanju predloga priporočila Svetu, ki sta ga pripravili Annemie Neyts-Uyttebroeck v imenu skupine ALDE in Angelika Beer v imenu skupine Verts/ALE, o neširjenju jedrskega orožja in prihodnosti Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja (B6-0421/2008),
- ob upoštevanju revizijske konference pogodbenic Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja, ki bo leta 2010,
- ob upoštevanju svojih resolucij z dne 26. februarja 2004¹, 10. marca 2005², 17. novembra 2005³ in 14. marca 2007⁴ o neširjenju jedrskega orožja in jedrski razorožitvi,
- ob upoštevanju svoje resolucije z dne 5. junija 2008 o izvajanju evropske varnostne strategije in evropske varnostne in obrambne politike⁵,
- ob upoštevanju strategije Evropske unije proti širjenju orožja za množično uničevanje, ki jo je Evropski svet sprejel 12. decembra 2003,
- ob upoštevanju izjave Sveta z dne 8. decembra 2008 o krepitvi mednarodne varnosti, zlasti njenih točk 6, 8 in 9, v katerih je izražena odločnost EU za boj proti širjenju orožja za množično uničevanje in načinom njegovega prenosa,
- ob upoštevanju osrednje vloge, ki jo pri neširjenju jedrskega orožja igra skupina držav dobaviteljic jedrskega blaga,
- ob upoštevanju resolucij varnostnega sveta Združenih narodov o vprašanih neširjenju jedrskega orožja in jedrskega razoroževanja, še zlasti resolucije št. 1540 (2004),
- ob upoštevanju pogodbe o celoviti prepovedi jedrskih poskusov, splošnih sporazumov v okviru Mednarodne agencije za atomsko energijo o nadzornih ukrepih in njihovih dodatnih protokolov, konvencije o fizični zaščiti jedrskega materiala, mednarodne konvencije za preprečevanje jedrskega terorizma, haaškega kodeksa ravnanja proti širjenju balističnih izstrelkov, pogodbe o omejitvi strateškega orožja (START I), ki preneha veljati leta 2009, in pogodbe o omejitvi strateškega napadalnega orožja (ang. Strategic Offensive Reductions Treaty – SORT),
- ob upoštevanju poročila o izvajanju evropske varnostne strategije, o katerem je Evropski

¹ UL C 98 E, 23.4.2004, str. 152.

² UL C 320 E, 15.12.05, str. 253.

³ UL C 280E, 18.11.06, str. 453.

⁴ UL C 301 E, 13.12.2007, str. 146.

⁵ Sprejeta besedila, P6_TA(2008)0255.

svet dosegel soglasje 11. decembra 2008,

- ob upoštevanju člena 114(3) in člena 90 svojega poslovnika,
 - ob upoštevanju poročila Odbora za zunanje zadeve (A6-0234/2009),
- A. ker poudarja, da je treba dodatno okrepiti vse tri stebre Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja, in sicer neširjenje orožja, razoroževanje in sodelovanje pri uporabi jedrske energije v civilne namene,
- B. ker je močno zaskrbljen zaradi pomanjkanja napredka pri uresničevanju konkretnih ciljev (kot na primer tako imenovanih „13 korakov“¹) pri izpolnjevanju ciljev pogodbe o neširjenju jedrskega orožja, kot je bilo dogovorjeno na prejšnji pregledni konferenci, zlasti sedaj, ko se pojavljajo grožnje iz različnih virov, vključno z rastočim širjenjem, ki sovпада z večanjem povpraševanja po jedrski tehnologiji in njene razpoložljivosti, možnostjo, da bi ta tehnologija in radioaktivni materiali prišli v roke hudodelskih združb in teroristov, ter z zavračanjem držav, ki imajo jedrsko orožje in so podpisnice te pogodbe, da bi zmanjšale ali uničile svoje zaloge jedrskega orožja in omejile svoje opiranje na vojaško doktrino odvracanja z jedrskim orožjem,
- C. ker predstavljajo širjenje orožja za množično uničevanje in načini njegovega prenosa tako državnim kot nedržavnim akterjem eno najhujših groženj za mednarodno stabilnost in varnost,
- D. ker opozarja na zavezo EU, da uporabi vse razpoložljive instrumente za preprečevanje, odvracanje, ustavitev in, če je mogoče, ukinitvev programov širjenja orožja, ki vzbujajo zaskrbljenost na svetovni ravni, kot je bilo jasno izraženo v strategiji EU proti širjenju orožja za množično uničevanje, ki jo je Evropski svet sprejel 12. decembra 2003,
- E. ker poudarja, da mora Evropska unija okrepiti prizadevanja za preprečevanje tokov širjenja orožja, za kaznovanje takih dejanj in za oblikovanje ukrepov, ki bodo preprečevali nepregleden prenos znanja in izkušenj, pri čemer naj uporabi vse razpoložljive instrumente, med njimi večstranske pogodbe in mehanizme preverjanja, državne in mednarodno usklajene kontrole izvoza, skupne programe za zmanjševanje groženj ter politične in ekonomske vzvode,
- F. ker ga spodbujajo novi predlogi razorožitve, kot je tisti, h kateremu so Henry Kissinger, George P. Shultz, William J. Perry in Sam Nunn pozvali januarja 2007 in januarja 2008, ter kampanje, kot je „Global Zero“, ki trdi, da je eden od bistvenih načinov za zagotovitev preprečevanja širjenja jedrskega orožja in uresničitve svetovne varnosti premik v smeri uničenja jedrskega orožja,
- G. ker v zvezi s tem pozdravlja pobude francoske in britanske vlade za zmanjšanje njihovih zalog jedrskega orožja,
- H. ker ga še zlasti odločno spodbujajo številne izjave o jedrski politiki ZDA, ki jih je pred

¹Združeni narodi: Pregledna konferenca pogodbenic pogodbe o neširjenju jedrskega orožja iz leta 2000., NPT/CONF.2000/28 (I in II del).

svojo prisego izrekel novoizvoljeni predsednik Barack Obama in v katerih je poudaril, da si bodo Združene države Amerike prizadevale za svet brez jedrskega orožja, da bodo sodelovale z Rusijo, da bi balistične rakete ZDA in Rusije prenehale biti v visoki pripravljenosti za takojšno izstrelitev, ter bodo znatno zmanjšale svoje zaloge jedrskega orožja in materialov, ter ker pozdravlja ameriško ratifikacijo dodatnega protokola k sporazumom Mednarodne agencije za atomsko energijo o nadzornih ukrepih kot pozitiven korak, ki prispeva k izgradnji zaupanja; ker toplo pozdravlja namero predsednika Baracka Obame, da Združene države Amerike dokončno ratificirajo pogodbo o celoviti prepovedi jedrskih poskusov,

- I. ker poudarja potrebo po tesnem sodelovanju in usklajevanju med Evropsko unijo in njenimi partnericami, med njimi Združenimi državami Amerike in Rusijo, da bi oživili in okrepili režim neširjenja orožja,
- J. ker poudarja, da je krepitev Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja kot temeljnega stebra svetovnega režima za neširjenje orožja temeljnega pomena, in ker priznava, da je nujno potrebno pogumno politično vodenje ter številni napredni in postopni ukrepi, da bi znova potrdili veljavnost te pogodbe in okrepili sporazume, pogodbe in agencije, ki sestavljajo obstoječi režim širjenja in razorožitve, med drugim še zlasti Pogodbo o celoviti prepovedi izvajanja jedrskih poskusov in Mednarodno agencijo za jedrsko energijo,
- K. ker v zvezi s tem pozdravlja skupno britansko-norveško pobudo, katere cilj je oceniti izvedljivost morebitne odstranitve jedrskega orožja, oblikovati jasne postopke zanjo ter vzpostaviti postopke preverjanja; ker meni, da je pobuda zelo koristna za Evropsko unijo, Nato in druge zadevne strani,
- L. ob upoštevanju pisma o vprašanjih razorožitve z dne 5. decembra 2008, ki ga je francosko predsedstvo EU poslalo generalnemu sekretarju Združenih narodov Ban Ki Munu,
- M. ker pozdravlja govor visokega predstavnika EU za skupno zunanjo in varnostno politiko Javierja Solane 9. decembra 2008 na konferenci za mir in razorožitev: svet brez jedrskega orožja, v katerem je pozdravil dejstvo, da se je vprašanje jedrske razorožitve ponovno pomaknilo na vrh mednarodnega dnevnega reda, in poudaril, da mora Evropska unija neširjenje orožja vključiti v svoje splošne politike,
- N. ker izpostavlja splošno uvedbo klavzul o neširjenju orožja v sporazume, ki jih je Evropska unija od leta 2003 dalje sklenila s tretjimi državami,
- O. ker upošteva pobude o neširjenju orožja in razoroževanju, ki jih je Evropska unija podprla zunaj okvira Združenih narodov, kot sta varnostna pobuda za neširjenje orožja in svetovno partnerstvo G8,
- P. ker pozdravlja dejstvo, da ima Komisija status opazovalke v skupini držav dobaviteljic jedrskega blaga in pri revizijski konferenci pogodbenic Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja ter da sekretariat Sveta sodeluje pri konferenci, in sicer v delegaciji ES ali skupaj s predsedstvom EU,

1. na Svet naslavlja naslednja priporočila:

- (a) kot priprava za uspešen izid revizijske konference pogodbenic Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2010, ki bo dodatno okrepila vse tri obstoječe stebre pogodbe, je treba pregledati in posodobiti Skupno stališče Sveta 2005/329/SZVP z dne 25. aprila 2005 o revizijski konferenci pogodbenic Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2005¹, ki bo sprejeto na srečanju Evropskega sveta decembra 2009;
- (b) okrepiti je treba prizadevanja za univerzalizacijo predpisov in instrumentov za neširjenje orožja in za učinkovito izvajanje, še posebej z boljšimi načini preverjanja;
- (c) v sodelovanju s partnerji je treba dejavno podpirati konkretne predloge, da bi proizvodnjo, uporabo in predelavo vsega jedrskega goriva nadzorovala Mednarodna agencija za atomsko energijo, vključno z ustanovitvijo mednarodne banke jedrskega goriva; podpirati je treba tudi druge pobude za večstranski pristop v zvezi s ciklom jedrskega goriva, ki je namenjen uporabi jedrske energije v miroljubne namene, ob upoštevanju, da Parlament pozdravlja pripravljenost Sveta in Komisije, da prispevata finančna sredstva v višini 25 milijonov EUR za vzpostavitev banke jedrskega goriva pod nadzorom Mednarodne agencije za atomsko energijo, in želi, da se po hitrem postopku odobrijo skupni ukrepi v zvezi s tem;
- (d) podpreti je treba prizadevanja za okrepitev mandata Mednarodne agencije za atomsko energijo, vključno s posplošitvijo dodatnih protokolov k sporazumom te agencije, ter druge ukrepe za krepitev zaupanja; poleg tega je treba tej agenciji omogočiti dovolj sredstev, da bo lahko izpolnjevala svojo glavno nalogo pri zagotavljanju varnih jedrskih dejavnosti;
- (e) doseči je treba precejšnji napredek pri partnerski pobudi G8, varnostni pobudi za neširjenje orožja in pobudi za zmanjšanje globalnih groženj ter treba si je prizadevati za čimprejšnjo veljavnost pogodbe o celoviti prepovedi jedrskih poskusov;
- (f) poglobiti je treba dialog z novo administracijo ZDA in z vsemi jedrskimi silami, z namenom zasledovanja skupnega dnevnega reda, usmerjenega v postopno zmanjšanje zalog jedrskih bojnih glav; podpreti je treba zlasti ukrepe ZDA in Rusije za znatno zmanjšanje njihove jedrske oborožitve, kot je dogovorjeno v pogodbah START I in SORT; izvajati je treba pritisk, da se ratificira Pogodba o celoviti prepovedi izvajanja jedrskih poskusov in obnovi pogodba START;
- (g) na revizijski konferenci Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2010 je treba razviti strategije za doseganje dogovora o zaustavitvi proizvodnje cepljivih snovi za oborožitvene namene, ki ne bo diskriminatorna, kar pomeni, da bi morala pogodba, ki bo dosežena s temi pogajanja, zahtevati, da se tudi pet držav članic varnostnega sveta Združenih narodov – ki imajo vse jedrsko oborožitev – in ne le države brez jedrskega orožja ali države, ki niso pogodbenice Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja, odrečejo proizvodnji cepljivih snovi za oborožitvene namene in opustijo vse svoje objekte za

¹UL L 106, 27.4.2005, str. 32.

proizvodnjo snovi za jedrsko oborožitev;

- (h) popolnoma je treba podpreti okrepitev in izboljšanje sredstev, s katerimi se preverja skladnost z vsemi razpoložljivimi sredstvi za neširjenje orožja;
 - (i) zahtevati je treba oceno učinkovitosti uporabe klavzul o neširjenju orožja za množično uničevanje v sporazumih, sklenjenih med EU in tretjimi državami;
 - (j) Parlament je treba redno obveščati o sestankih v sklopu priprav na revizijsko konferenco pogodbenic Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2010 in v zvezi s konferenco ustrezno upoštevati njegova stališča glede neširjenja orožja in razorožitve;
2. naroči svojemu predsedniku, naj to priporočilo posreduje Svetu ter v vednost Komisiji, generalnemu sekretarju Združenih narodov, predsedniku pregledne konference pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2010, parlamentom držav članic, parlamentarni mreži za neširjenje jedrskega orožja in razorožitev ter organizaciji županov za mir.

OBRAZLOŽITEV

Priporočilo Svetu o neširjenju jedrskega orožja in prihodnosti pogodbe o neširjenju jedrskega orožja

Evropski parlament je imel dolga leta vodilno vlogo pri promoviranju strogega nadzora nad vrstami orožja, ki se štejejo za prekomerno nevarne ali učinkujejo brez razlikovanja na vojaško osebje in civiliste. Zato je vedno v celoti podpiral mednarodne pogodbe, kot so akcijski program Združenih narodov za boj proti nezakoniti uporabi orožja malega kalibra in lahkega strelnega orožja ter svetovni sporazumi o prepovedi protipehotnih kopenskih min, kasetnega streliva, kemičnega orožja in biološkega orožja.

Glede vprašanja jedrskega orožja je Evropski parlament ob vsaki pregledni konferenci pogodbe o neširjenju jedrskega orožja sistematično sprejemal resolucije, vse od kar je ta pogodba stopila v veljavo leta 1970, pa tudi ob številnih srečanjih pripravljalnega odbora za konferenco. Vse resolucije so si prizadevale okrepiti pogodbo o neširjenju jedrskega orožja in njeno izvajanje ter zagotoviti priporočila Evropskemu svetu in državam članicam.

Ta zapis na kratko pojasnjuje glavne značilnosti pogodbe o neširjenju jedrskega orožja in mešane rezultate preglednih konferenc pogodbe v letu 2000 in 2005. Besedilo obrazloži glavna vprašanja na dnevnem redu pregledne konference pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2010 in opozori na novo mednarodno vzdušje, ki je naklonjeno diplomatskim pogajanjem o jedrskem razoroževanju. V nadaljevanju se besedilo osredotoči na razlago vsebine in ozadja dveh ključnih predlogov: konvencije o jedrskem orožju in protokola Hirošima-Nagasaki. Obstoji mnenje, da Evropska unija in države pogodbenice pogodbe o neširjenju jedrskega orožja le prek sprejetja obeh, konvencije o jedrskem orožju in protokola Hirošima-Nagasaki, lahko zagotovijo, da bo pregledna konferenca pogodbe uspešna.

Pogodba o neširjenju jedrskega orožja in izzivi, ki jih postavlja

Pogodba o neširjenju jedrskega orožja je oblikovana zlasti na osnovi temeljnega dogovora med državami brez jedrskega orožja, ki so se dogovorile, da ne bodo nabavljale jedrskega orožja in da pristajajo na zaščitne ukrepe za svoje jedrske zmogljivosti, ter državami z jedrskim orožjem, ki so se dogovorile, da si bodo s pogajanjem prizadevale za jedrsko razorožitev. Medtem ko je bila pogodba o neširjenju jedrskega orožja relativno uspešna pri preprečevanju splošnega širjenja jedrskega orožja, pa ni uspela zagotoviti, da bi države z jedrskim orožjem izpolnile svoje zaveze, da bodo začele pogajanja, katerih cilj bo jedrska razorožitev, kot je navedeno v členu VI pogodbe. Še več, kljub temu da so države z jedrskim orožjem v obdobju po koncu hladne vojne sprejele ukrepe za zmanjšanje zaloga jedrskega orožja, so nekatere med njimi celo začele s postopki modernizacije svojega jedrskega orožja ali pa o tem razmišljajo.¹ Nekatere države z jedrskim orožjem so sprejele doktrino odvracanja z jedrskim orožjem, ki predvideva uporabo prvega udara na države, ki jedrskega orožja

¹Obrambni minister Robert Gates je na primer oktobra 2008 izrazil mnenje, da bi morale Združene države posodobiti svoj inventar jedrskega orožja. oktober 2008, Gates' nuclear warning. Los Angeles Times. stran A-8. Originalni govor najdete v: *Robert Gates: Nuclear Weapons and Deterrence in the 21st century*. ustanova za mednarodni mir Carnegie Endowment for international peace. (28. oktober 2008).

nimajo.¹

Pomanjkanje napredka držav z jedrskim orožjem pri izpolnjevanju obvez o jedrski razorožitvi ogroža pogodbo in če ne bo prišlo do resne obravnave tega vprašanja, obstaja nevarnost, da bodo nekatere države odstopile od pogodbe in razvile zmogljivosti jedrskega orožja. Pogodbe po začetku njene veljavnosti niso podpisale ali ratificirale Indija, Izrael in Pakistan, ki so razvile jedrsko orožje. Indija in Pakistan trdita, da je pogodba o neširjenju jedrskega orožja diskriminatorna, saj vsem državam pogodbenicam razen državam P5 (to so Kitajska, Francija, Rusija Združeno kraljestvo in Združene države Amerike) prepoveduje posedovanje jedrskega orožja in od držav pogodbenic razen držav P5 zahteva, da privolijo v zaščitne ukrepe za svoje jedrske zmogljivosti.

Severna Koreja je ratificirala pogodbo, vendar je leta 2003 naznanila, da od nje odstopa. Iran razvija zmogljivosti za bogatenje urana, ki bi ji zagotovile sposobnost izdelave jedrskega orožja, če bi iranska vlada odločila, da odstopi od pogodbe o neširjenju jedrskega orožja ter od dogovorjenih zaščitnih ukrepov za njene jedrske zmogljivosti. Indija, Pakistan in Severna Koreja podpirajo celovit in nediskriminatoren program za odpravo jedrskega orožja s pomočjo konvencije o jedrskem orožju .

Morda je mogoče razumeti, da je med hladno vojno konfrontacija velesil preprečila napredek pri zavezah o jedrski razorožitvi, ki izhajajo iz pogodbe o neširjenju jedrskega orožja. Takoj po koncu hladne vojne se je zdelo, da obstajajo nove priložnosti za razorožitev. In res, na preglednih konferencah pogodbe o neširjenju jedrskega orožja v letu 2000 in 2005 so zabeležili nekaj pomembnih diplomatskih dosežkov.

Leta **1995** so se države pogodbenice dogovorile, da bodo pogodbo po preteku začetnih 25 let podaljšale za „nedoločen čas“, dodali pa so ji ključne pogoje, ki vključujejo obveznost sklenitve pogodbe o celoviti prepovedi jedrskih poskusov do leta 1996, začetek pogajanj o pogodbi o nadzoru nad cepljivimi snovmi in prizadevanja za popolno jedrsko razorožitev. Države so sprejele resolucijo, s katero so pozvale k območju brez jedrskega orožja na Bližnjem vzhodu, in se dogovorile, da bodo okrepile proces pregleda pogodbe o neširjenju jedrskega orožja.

Leta **2000** so države pogodbenice soglasno sprejele 13 praktičnih korakov za izvajanje sistematičnih in postopnih naporov v smeri izvrševanja člena VI pogodbe o neširjenju jedrskega orožja, to je člena, ki države pogodbenice zavezuje k jedrski razorožitvi. Te korake lahko povzamemo, kot sledi: nedvoumna obveza držav z jedrskim orožje, da izvedejo popolno odpravo zalog jedrskega orožja; konkretni dogovorjeni ukrepi za nadaljnje zmanjšanje stanja delovanja sistemov jedrskega orožja; ukrepi vseh držav, ki imajo jedrsko orožje, za doseganje jedrske razorožitve na način, ki bo spodbujal mednarodno stabilnost; načelo nepreklicnosti, ki naj velja za jedrsko razorožitev; oblikovanje zmožnosti preverjanja, ki bodo potrebne za zagotavljanje izpolnjevanja dogovorov o jedrskem razoroževanju za doseganje in ohranjanje sveta brez jedrskega orožja.

Pri izvajanju ukrepov, dogovorjenih leta 2000, pa je bil napredek majhen ali neobstoječ. Na

¹Prav tam: George Perkovich in James N. Acton. (1.marec 2008). *Prvo poglavje*: Establishing the Political Conditions to Enhance the Feasibility of Abolishing Nuclear Weapons. Adelphi Papers. Zvezek 48, Routledge (glej na primer strani 18 do 21 za vprašanje preemptivne uporabe jedrskega napada). David S. Yost, (2006) Nova jedrska doktrina Francije. International Affairs, Zvezek 82, št. 4.

pregledni konferenci pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2005 so se države pogodbenice trudile, da bi sestavile skupen načrt, vendar niso dosegle dogovora glede nobenega zaključnega dokumenta, zlasti zaradi nesoglasij med **državami z jedrskim orožjem in tistimi brez njega**. Prve so poudarjale pomen krepitve prizadevanj za neširjenje in se osredotočile na specifične primere dejanskega in domnevnega nespoštovanja zavez neširjenju, ki jih vsebuje pogodba. Druge pa so poudarjale pomen spoštovanja in uresničevanja zavez razorožitvi. Napredek so preprečili tudi dogodki, ki so se odvijali zunaj procesa pregleda: napad na Irak leta 2003, ki so ga vodile Združene države Amerike in Velika Britanija, in je bil sprožen pod pretvezo, da je Irak imel jedrsko orožje; neuspeh pri uveljavitvi pogodbe o celoviti prepovedi izvajanja jedrskih poskusov; odstop Združenih držav od pogodbe o protibalistični raketni zaščiti, skupaj z neuspehom držav, da bi se začele dogovarjati o pogodbi, ki bi prepovedala proizvodnjo cepljivega materiala za jedrsko orožje.

Po pregledni konferenci pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2005 so zaskrbljenost zaradi širjenja jedrskega orožja še povečali odločitve Severne Koreje, da izvede jedrski poskus, domnevni namen Iraka, da razvije okrepljen program bogatenja urana, napovedi številnih drugih držav (zlasti na Bližnjem vzhodu) o načrtih uvajanja civilnih programov jedrske energije ter stalno upiranje držav z jedrskim orožjem izvajanju svojih zavez jedrski razorožitvi.

Delo pregledne konference pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2010: kaj bo na mizi?

Prihodnja pregledna konferenca bo potekala v New Yorku aprila in maja **2010**. Seje pripravljalnega odbora, ki so odprte za vse države članice pogodbe o neširjenju jedrskega orožja, so potekale leta 2007 in 2008. Tretji in zadnji pripravljalni odbor za konferenco bo zasedal od 4. do 15. maja 2009 v New Yorku. Točke, ki jih bodo obravnavali v okviru tega preglednega postopka, so med drugim:

- uresničevanje obveznosti jedrske razorožitve iz leta 1995 in 2000.
- uresničevanje resolucije o Bližnjem vzhodu iz leta 1995;
- začetek veljavnosti celovite prepovedi izvajanja jedrskih poskusov;
- začetek pogajanj o pogodbi o cepljivem materialu;
- kvalitativno in kvantitativno izboljševanje jedrskih vojaških zmogljivosti, ki ga izvajajo države z jedrskim orožjem;
- univerzalizacija pogodbe;
- „negativna varnostna zagotovila“;
- vzpostavitev dodatnih območij brez jedrskega orožja;
- dogovori o souporabi jedrskega orožja z državami Nata;
- začetek pogajanj o konvenciji o jedrskem orožju in praktično pripravljalno delo za podporo takšnim pogajanjem;

- jedrski program Severne Koreje, Irana in Sirije;
- vzpostavitev mehanizma poročanja za jedrsko razoroževanje; ter
- vzpostavitev stalnega sekretariata pogodbe o neširjenju jedrskega orožja.

Sestanek pripravljalnega odbora pogodbe o neširjenju jedrskega orožja v letu 2009 bo prvi, na katerem bo sodelovala nova administracija ZDA, in bo sledil novemu valu splošne politične podpore cilju sveta brez jedrskega orožja, ki bo vključeval vizionarske izjave nekdanjih visokih uradnikov iz držav z jedrskim orožjem, parlamentarce iz celotnega političnega spektra, voditelje civilne družbe, Nobelove nagrajence in župane. Te izjave bodo tudi poudarjale pomen ratifikacije pogodbe o celoviti prepovedi jedrskih poskusov, pogodbe o omejitvi strateškega orožja (START I), ki preneha veljati leta 2009, in pogodbe o omejitvi strateškega ofenzivnega orožja (SORT), s strani vseh pogodbenic.

To so torej dobri izgledi za celovit program jedrske razorožitve, ki naj bi dobil podporo v pripravljalnem odboru za pogodbo o neširjenju jedrskega orožja leta 2009 in o katerem naj bi bil sprejet dogovor na pregledni konferenci pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2010. Program bi se moral osredotočiti na uresničevanje sveta brez jedrskega orožja s pomočjo konvencije o jedrskem orožju, ki bi bila sklenjena kot ena sama splošna pogodba ali kot sveženj sporazumov.

Evropski parlament je že ob mnogih priložnostih promoviral potrebo po jedrski razorožitvi, bolj specifično pa zaradi pripravljalne konference za pregledno konferenco pogodbe o neširjenju jedrskega orožja, ki bo leta 2010.¹ Poleg tega je Evropski parlament v svoji resoluciji z dne 9. marca 2005 utemeljil, da bi morala Evropska unija podpreti ustanovitev vzorčne konvencije o jedrskem orožju.²

Evropski parlament je podprl tudi pobudo za razorožitev iz mednarodne kampanje županov. V svoji resoluciji z dne 10. marca 2005 je Parlament izjavil, da „obnavlja podporo mednarodni kampanji županov glede jedrske razorožitve, ki sta jo sprožila župana Hirošime in Nagasakija, in priporoča mednarodni skupnosti skrbno preučitev projekta kampanje z naslovom Vizija 2020, ki predlaga časovno opredeljen program za odpravo vsega jedrskega orožja.“³

Kaj je konvencija o jedrskem orožju in kakšna je bila pot do nje?

Konvencija o jedrskem orožju je predlagana mednarodna pogodba, ki bi prepovedala razvoj, testiranje, proizvodnjo, kopičenje, prenos, uporabo in grožnjo z uporabo jedrskega orožja, ter določila njegovo odpravo. Po obliki bi bila podobna obstoječim konvencijam, ki prepovedujejo druge vrste orožja, na primer biološko orožje, kemično orožje, protipehotne mine in kasetno strelivo.

¹Sprejeta besedila, P6_TA-2008(0255).

²Resolucija z dne 9. marca 2005 (odstavek 10), v kateri je Evropski parlament pozival Evropsko unijo, naj si odločno prizadeva za ustanovitev vzorčne konvencije o jedrskem orožju, kakršna je že deponirana pri Združenih narodih in ki bi lahko zagotovila okvir ukrepov v pravno zavezujočem razorožitvenem procesu.

³Resolucija Evropskega parlamenta o pregledu pogodbe o neširjenju jedrskega orožja – jedrsko orožje v Severni Koreji in Iranu, P6_TA(2005)0075, odstavek 20.

Vzorčna konvencija¹ bi od držav z jedrskim orožjem zahtevala, da to orožje postopno uničijo, kar bi pomenilo odpravo stanja pripravljenosti tega orožja, odstranitev z mesta, kjer je nameščeno, odstranitev bojnih glav z nosilnih sredstev, onesposobitev bojnih glav z odstranitvijo eksplozivnih „krogel“ in namestitev cepljivega materiala pod nadzor Združenih narodov. Poleg prepovedi jedrskega orožja bi konvencija še prepovedala proizvodnjo cepljivega materiala, primerne za njegovo izdelavo, namreč visoko obogatene urana in ločenega plutonija.

V okviru konvencije bi ustanovili agencijo, ki bi zagotavljala, da bi države spoštovale določila pogodbe. Ta organ bi prejemal poročila o napredku iz držav z jedrskim orožjem, izvajal preglede jedrskih naprav, pridobival informacije prek satelitskih slik in daljinskih senzorjev ter spremljal proizvodnjo in prevoz materialov, primernih za izdelavo jedrskega orožja.

Ozadje konvencije o jedrskem orožju

Vse od leta 1996 je generalna skupščina Združenih narodov vsako leto sprejela resolucijo, s katero je pozivala vse države, naj takoj izpolnijo svoje obveznosti glede razoroževanja in začnejo večstranska pogajanja, ki naj bi pripeljala do skorajšnje sklenitve konvencije o jedrskem orožju, kot je v svetovalnem mnenju leta 1996 izjavilo Meddržavno sodišče. Leta 2007 je 127 držav glasovalo za resolucijo, med njimi so bile tudi 4 države z jedrskim orožjem: Kitajska, Indija, Pakistan in Severna Koreja.

Leta 1997 je konzorcij strokovnjakov s področja prava, znanosti, razoroževanja in pogajanja sestavilo osnutek **vzorčne konvencije o jedrskem orožju**, ki ga je Kostarika predložila generalnemu sekretarju Združenih narodov kot osnutek za razpravo.

Leta 2000 sta vladi Kostarike in Malezije preglednim konferencam pogodbe o neširjenju jedrskega orožja predložili delovni dokument², v katerem sta pozvali k začetku pogajanj, ki bi pripeljala do konvencije o jedrskem orožju kot najbolj učinkovitem načinu izvajanja obveznosti razoroževanja iz pogodbe o neširjenju jedrskega orožja in doseganja splošne veljavnosti pogodbe o neširjenju jedrskega orožja (upoštevajoč, da Indija in Pakistan podpirata konvencijo o jedrskem orožju, ne pa pogodbe o neširjenju jedrskega orožja v njeni trenutno presplošni obliki). Vzorčna konvencija o jedrskem orožju je bila opisana kot koristen dokument, ki bi bil v pomoč pri takšnih pogajanjih.

Posodobljena različica vzorčne konvencije o jedrskem orožju je bila objavljena leta 2007 na prvem sestanku pripravljalnega odbora za pregledno konferenco pogodbenic pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2010 (Dunaj, 30. april–11. maj 2007).

Ob tej priložnosti je Kostarika ponovno predložila delovni dokument, ki je upošteval in ponovno navajal pozive iz prejšnjih delovnih dokumentov³. Delovni dokument je razložil, da bi konvencija o jedrskem orožju nadgradila obstoječe mehanizme neširjenja in razoroževanja ter ukrepe, kot so pogodba o neširjenju jedrskega orožja, območja brez jedrskega orožja, celovita prepoved izvajanja jedrskih poskusov, zaščitni ukrepi Mednarodne agencije za jedrsko energijo, pogodba o jedrskih sila srednjega dosega (INF) in pogodba o omejitvi

⁴NPT/Conf.2010/PC.I/WP.17.

¹NPT/Conf.2000/MC.I/SB.1/WP.4, 8. maj 2000, 200 pregledna konferenca pogodbenic pogodbe o neširjenju jedrskega orožja. *Nadaljevanje dejavnosti v zvezi s svetovalnim mnenjem meddržavnega sodišča o zakonitosti grožnje ali uporabe jedrskega orožja*. Delovni dokumenti, ki sta jih predložili Kostarika in Malezija.

²NPT/Conf.2010/PC.I/WP.17.

strateškega orožja (START I). Dokument nadalje obravnava dodatne mehanizme in ukrepe, ki bi jih potrebovali.

Dokument specifično poziva države pogodbenice, naj začnejo večstranska pogajanja, ki bi pripeljala do sklenitve konvencije o jedrskem orožju, in vabi države, ki še niso pristopile k pogodbi o neširjenju jedrskega orožja, naj se pridružijo pogajanjem¹. Da bi olajšal proces, delovni dokument tudi poziva države pogodbenice, naj začnejo pripravljalno delo za konvencijo o jedrskem orožju, kamor sodi nadaljnja obravnava pravnih, strokovnih in političnih elementov, potrebnih za konvencijo o jedrskem orožju ali okvir ukrepov.²

Dokument priznava, da je popolna jedrska razorožitev kompleksen proces, za katerega bodo potrebni številni ukrepi in mehanizmi. Zato predlaga pristop, ki je kombinacija postopnega procesa in celovitega procesa. Po mnenju sestavljavcev dokumenta je treba mednarodno pozornost usmeriti na konkretne korake v smeri jedrske razorožitve, ki so kratkoročno uresničljivi. Da bi razumeli končni cilj ukrepov za jedrsko razorožitev, je bistveno tudi sočasno razmisliti o zahtevah, ki jih seboj prinaša režim jedrske razorožitve.

Generalni sekretar Ban Ki Mun je na srečanju, ki ga je v palači Združenih narodov 24. oktobra 2008 organiziral East-West Institute, napovedal, da bo podprl konvencijo o jedrskem orožju kot prvo točko v njegovem načrtu v petih točkah za jedrsko razorožitev: „[države pogodbenice pogodbe o neširjenju jedrskega orožja] bi lahko razmislile o pogajanjih o konvenciji o jedrskem orožju, ki bi bila podprta trdnim sistemom preverjanja, kot so predlagali Združeni narodi. Na prošnjo Kostarike in Malezije sem vsem državam članicam Združenih narodov posredoval osnutek takšne konvencije, ki ponuja dobro izhodiščno točko“.

Kaj je protokol Hirošima-Nagasaki in kakšna je njegova zveza s predlogom o konvenciji o jedrskem orožju?

Protokol Hirošima-Nagasaki, ki je nastal na pobudo županov za mir v okviru druge pripravljalne komisije maja 2008, ima tri glavne cilje: prvič, pozivati in zagotoviti, da bodo države pogodbenice pogodbe o neširjenju jedrskega orožja na pregledni konferenci leta 2010 prevzele odgovornost za začetek pogajanj o konvenciji o jedrskem orožju; drugič, pozivati k uresničevanju že dogovorjenih ukrepov na področju jedrske razorožitve; tretjič, določiti ukrepe, o katerih bi se lahko dogovorili pred začetkom pogajanj ali med njimi. Protokol Hirošima-Nagasaki se preprosto povedano zavzema za hitreje potekajoča diplomatska prizadevanja, ki bi zagotovila sprejetje ukrepov za izvajanje prejšnjih in novih predlogov o razorožitvi.

Protokol Hirošima-Nagasaki sestavljajo trije člani:

Člen I poziva k ukrepom držav s programi jedrskega orožja, ki jih je mogoče sprejeti hitro in so poceni ali zastoj, vendar pa dokazujejo odločenost, da se prekine z zanašanjem na jedrsko orožje.

Programe nabave je treba ustaviti, kot tudi priprave na uporabo. Iz previdnostnih ukrepov je treba vse jedrsko orožje in material, ki ga je mogoče uporabiti za njegovo izdelavo, shraniti na

³Prav tam, točka 5.B.

⁴Prav tam, točka 5.C.

varnem in varovanem mestu.

Člen II zahteva, da se začnejo pogajanja o konvenciji o jedrskem orožju z jasnimi merili uspešnosti za pregledno konferenco pogodbenic pogodbe o neširjenju jedrskega orožja v letu 2015, ki bo ocenila napredek v smeri uresničevanja sveta brez jedrskega orožja do leta 2020.

Člen III poudarja, da protokol temelji na pogodbi o neširjenju jedrskega orožja in izrecno izjavlja, da ne sme biti sestavljen na način, ki bi kakor koli zmanjševal obveznosti iz pogodbe o neširjenju jedrskega orožja za katero koli državo pogodbenico;

Protokol, ki bo predložen na tretjem srečanju pripravljalnega odbora, naj bi bil sprejet na pregledni konferenci leta 2010 kot samostojni protokol ali kot predlog spremembe k pogodbi. Ko bo sprejet, bodo pogodbenice zavezane, da takoj začnejo pogajanja in da jih brez prekinitve nadaljujejo do zaključka.

Protokol poziva, da se vzpostavi sekretariat, ki bi olajšal pogajanja. Protokol sicer ne navaja natančno, kdaj naj bi bila pogajanja zaključena, postavlja pa referenčni točki za izvajanje specifičnih vidikov jedrskega razoroževanja in sicer leto 2015 in leto 2020: preverjeno prenehanje nabave in groženj z jedrskim orožjem na prvi datum ter odprava jedrskega orožja in z njim povezane infrastrukture ter zalog materiala na drugi datum. Razume se, da se morajo pogajanja zaključiti pred prvim datumom, če naj bi do leta 2015 dodali druga pomembna merila. Župani za mir so izbrali leto 2020, ker bi z obstoječimi zmogljivostmi za odstranitev jedrskega orožja do tega datuma lahko dokončali nalogo odstranitve jedrskega orožja, če bi še naprej delali s tempom, ki ga držijo že vse od konca hladne vojne (1991).

Protokol zagovarja stališče, da imajo države z jedrskim orožjem do držav brez tega orožja moralno obveznost, da prenehajo izkoriščati diskriminacijsko prednost, ki jim jo podeljuje pogodba o neširjenju jedrskega orožja, in sicer tako, da uvedejo recipročne moratorije nakupa novega jedrskega orožja. Protokol tudi zahteva, da se jedrsko orožje in jedrski material, ki lahko služi izdelavi takšnega orožja, čimprej shranita v varnih in varovanih skladiščih. Nadvse pomembno je, da države z jedrskim orožjem in organizacije, kot je Nato, javno izjavijo, da se na morebitni napad s konvencionalnim orožjem ne bodo odzvale z uporabo jedrskega orožja.

11.9.2008

PREDLOG PRIPOROČILA (B6 0421/2008)

v skladu s členom 114(1) Poslovnika

ki sta ga pripravili Annemie Neyts-Uyttebroeck v imenu skupine ALDE in Angelika Beer v imenu skupine Verts/ALE

o neširjenju jedrskega orožja in prihodnosti Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja

Evropski parlament,

- ob upoštevanju resolucij varnostnega sveta Združenih narodov 1540 (2004) in 1673 (2006) o neširjenju orožja za množično uničevanje,
 - ob upoštevanju izvajanja evropske varnostne strategije in še posebej strategije EU proti širjenju orožja za množično uničevanje, ki jo je 12. decembra 2003 sprejel Evropski svet,
 - ob upoštevanju svojih prejšnjih resolucij o Pogodbi o neširjenju jedrskega orožja (NPT),
 - ob upoštevanju člena 114(1) svojega Poslovnika,
- A. ob poudarjanju soglasja v Evropski uniji, da se v obdobju pred revizijsko konferenco Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja, ki bo leta 2010, ta pogodba ponovno oživi in okrepi,
- B. ker je glede na rastočo grožnjo erozije režima neširjenja jedrskega orožja bistvenega pomena, da se ponovno oblikuje mednarodno soglasje o nujnosti jedrskega razoroževanja,
1. na Svet naslavlja naslednja priporočila:
 - a) sodelovati je treba v pripravah za revizijsko konferenco Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja leta 2010 in k tem pripravam dejavno prispevati;
 - b) oblikovati je treba strategijo o tem, kako okrepiti Pogodbo neširjenju jedrskega orožja, pri čemer je treba tesno sodelovati s partnericami iz Nata, ki niso članice EU;
 - c) začeti je treba oblikovati konvencijo o jedrskem orožju, ki bi vključevala in okrepila obstoječe instrumente za neširjenje in razoroževanje, tudi Pogodbo neširjenju jedrskega orožja, Pogodbo o celoviti prepovedi izvajanja jedrskih poskusov in Mednarodno agencijo za atomsko energijo, pa tudi predloge za pogodbo o prepovedi proizvodnje cepljivih snovi ter celinske/regionalne pogodbe o območjih brez jedrskega orožja;
 2. naroči svojemu predsedniku, naj to priporočilo posreduje Svetu ter v vednost Komisiji, državam članicam, Združenim narodom in parlamentom držav pogodbenic Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja.

IZID KONČNEGA GLASOVANJA V ODBORU

Datum sprejetja	31.3.2009
Izid končnega glasovanja	+: 40 -: 5 0: 3
Poslanci, navzoči pri končnem glasovanju	Sir Robert Atkins, Angelika Beer, Călin Cătălin Chiriță, Véronique De Keyser, Jas Gawronski, Maciej Marian Giertych, Ana Maria Gomes, Richard Howitt, Anna Ibrisagic, Jelko Kacin, Helmut Kuhne, Vytautas Landsbergis, Johannes Lebech, Willy Meyer Pleite, Francisco José Millán Mon, Baroness Nicholson of Winterbourne, Raimon Obiols i Germà, Justas Vincas Paleckis, Ioan Mircea Pașcu, Béatrice Patrie, Alojz Peterle, Tobias Pflüger, João de Deus Pinheiro, Hubert Pirker, Pierre Pribetich, Libor Rouček, Flaviu Călin Rus, Katrin Saks, José Ignacio Salafranca Sánchez-Neyra, Jacek Saryusz-Wolski, Hannes Swoboda, István Szent-Iványi, Inese Vaidere, Geoffrey Van Orden, Andrzej Wielowieyski, Jan Marinus Wiersma, Zbigniew Zaleski, Josef Zieleniec
Namestniki, navzoči pri končnem glasovanju	Laima Liucija Andrikiienė, Árpád Duka-Zólyomi, Milan Horáček, Gisela Kallenbach, Tunne Kelam, Jules Maaten, Erik Meijer, Nickolay Mladenov, Rihards Pīks
Namestniki (člen 178(2)), navzoči pri končnem glasovanju	Brigitte Fouré